
Z KAPITALISTICKÝCH ARMÁD

Na západní hranici republiky stojí půlmilionová armáda NSR, početně nejsilnější evropská úderná síla NATO. Jak myslí a cítí její důstojnický sbor a jak by ve válečné situaci pravděpodobně jednal? Jaký je jeho politický ideologický a sociální profil?

Starší a střední generace našeho velitelského sboru má s německými ozbrojenými silami osobní zkušenosti z doby války a okupace. Odtud pramení určité vzpomínky a z nich představy o dnešku. Představy o současné západoněmecké armádě se opírají převážně o analogii.

Publicistika tyto představy posiluje zdůrazňováním pozůstatků minulosti. Pobuřujících recidiv hitlerismu není v NSR málo. Mnohé stránky zločinného nacistického válečného tažení se oslavují, nacističtí zločinci zastávají význačné veřejné a státní funkce včetně armády, proklamují se územní návrhy vůči sousedům.

Je to pravda? Není to nepravda. Ale pouhá analogie s minulostí nedovoluje pochopit západoněmecký dnešek v jeho dobové aktuálnosti, v jeho dialektice obsahu a formy, podstaty a jevových stránek, ve struktuře a proporcích jeho politiky a ideologie.

Jsou recidivy nacismu opravdu tím hlavním, nebo dokonce snad jediným nebezpečím?

NA TROSKÁCH WEHRMACHTU POKUSNÁ POLE BURŽOAZNÍHO VOJENSTVÍ

Jedenáctileté historii bundeswehru, který byl oficiálně založen v r. 1956, předcházela jedenáctiletá mezera v dějinách armády německého imperialismu. Po válečné porážce tato instituce přestala existovat. Zachovaly se určité kasárnované pracovní a později policejní oddíly, generalita v zajateckých táborech západních mocností sepisovala válečné zkušenosti, tajná služba pokračovala v činnosti. To vše byly důležité předpoklady příští remilitarizace, ale nepředstavovalo to ještě armádu jako mocenský nástroj státu.

Přerušení kontinuity branné moci na celé desetiletí bylo v dějinách pruskoněmeckého vojenství nevidané. Nesneslo srovnání ani se situací po první světové válce, kdy versailleská smlouva uložila snížení počtů německých ozbrojených sil na sto tisíc mužů. Navíc ještě německá imperialistická armáda přestala po druhé světové válce existovat právě v letech, kdy vojenství prodělávalo nebývalý kvalitativní obrát v důsledku přesunu politických sil ve světě a pod vlivem vědeckotechnické revoluce.

Stará moudrost praví, že na všem špat-

ELITA

bundes wehru

Podplukovník PhDr. Milan Matouš, CSc.

ném může být něco dobrého. NSR dokázala získat z nedobrovolné pacifikace maximální výhody i pro ozbrojené síly. Rozpuštění staleté tradiční instituce oslabilo její setrvačné tendence, rozrušilo její relativně separátní postavení ve společnosti a otevřelo cestu modernizaci.

Vypracování koncepce nových ozbrojených sil bylo počátkem padesátých let svěřeno tzv. Blankově úřadovně. Několik desítek bývalých nacistických generálů a důstojníků studovalo zkušenosti tradičních německých armád, americké armády a řady dalších armád světa. Závěry byly konzultovány s orgány NATO a postupně předkládány Spolkovému sněmu a jeho brannému výboru ke schválení.

Podle nové koncepce vycházející z politické a ideologické orientace NSR, měl by být příští bundeswehr budován jako integrovaná součást ozbrojených sil NATO a jeho existence měla být odůvodňována výlučně nutností obrany před komunistickou agresí. Nová armáda měla působit dojem lidovosti a demokratičnosti. Veřejnost měla být přesvědčena, že ozbrojené síly jsou pod kontrolou parlamentu a že čelné funkce ministerstva obrany drží v rukou demokratickou cestou dosazení civilisté. Voják bundeswehru měl být chápán jako „občan v uniformě“, vybavený občanskými právy a zbavený šikanování. Místo výchovy drilem měl být uplatněn systém „vnitřního vedení“, který sestává z celé škály prostředků od ideologického školení až po psychologické působení veškerým stykem nadřízených s podřízenými, způsobem výcviku a celým režimem života jednotek.

Proces remilitarizace měl postupovat opatrně, aby nepobouřil veřejné mínění doma ani v zahraničí.

Podmínky nově se tvořící armády umožnily, aby se v bundeswehru v příštích letech zkoušela nová organizace svazků a útvarů, nový systém výcviku, denní řád a režim u jednotek, nové formy kázeňských odměn a trestů, nové formy a metody ideologické a psychologické výchovy atd. Řadu principů, které se osvědčily, přebíraly a zaváděly později ostatní armády NATO. V tomto smyslu představuje dodnes bundeswehr jakési pokusné pole soudobého buržoazního vojenství a jeho studium má mimořádný význam.

NACISTIČTÍ VETERÁNI A DŮSTOJNICKÝ DOROST

Důležitou stránkou koncepce bundeswehru bylo složení důstojnického sboru. K dispozici byl početný kádr nacistických, válečných zkušených a politicky osvědčených

veteránů, z nichž mnozí čekali na příležitost, aby mohli znovu sloužit. Ale tyto lidé nebyli pro rodící se bundeswehr po všech stránkách ideální. Někteří byli příliš politicky kompromitováni, jejich odborné vojenské a technické znalosti neodpovídaly požadavkům raketové jaderné války a ani zdravotní stav, ovlivněný válkou a fyzickým stářím, nebyl uspokojivý.

Proto se přijalo řešení — vytvořit důstojnický sbor bundeswehru z bývalých frontových a štábních velitelů, ale výběrem. Starý nacistický důstojnický sbor nebyl přijat v jeho úplnosti, ale ani v jeho bývalé hierarchické struktuře. Jeho příslušníci s bývalými hodnotami byli použiti podle individuálních předpokladů a zasazeni do nové struktury podřízenosti.

NSR postavila zpočátku svůj důstojnický sbor téměř výlučně z tzv. „Kriegsgediente“ (vojáků sloužících za války u wehrmachtu nebo vojsk SS). Tvořili 95 % důstojníků a 100 % generálů bundeswehru.

To vyvolalo oprávněně pobouření světové demokratické veřejnosti. Ale kritika se zvedla i „zprava“, ze strany nacistických vojenských veteránů. Část bývalého nacistického velitelského sboru se cítila nedoceněna, uražena a zklamána ve svých očekáváních. Mnozí zůstali „nevyužití“, bývalé „špičky“ nebyly přijaty a do čela byla postavena „druhá garnitura“ wehrmachtu. Nové zařazení některých neodpovídalo tomu, na čem si činili nárok. Byly porušeny někdejší vztahy podřízenosti. Zpočátku byla preferována proamerická část generality a důstojnického sboru, lidé od technicky modernějších zbraní a relativně mladší ročníky. Opozice si našla svoji tribunu v tradičních veteránských spolcích.

Pocit mouřenína, který sehrál svoji úlohu a může odejít, ještě zesílil, když v červnu 1961 vešel v platnost tzv. zákon o věkové hranici vojáků z povolání. V porovnání s civilními úřednickými funkcemi snížil stáří pro penzionování důstojníků. Věková hranice byla odstupňována podle charakteru služby a podle hodnot. Nejcitelněji byli postiženi důstojníci nižších hodnot v řadové službě. Bundeswehr si již vychoval určité počty důstojnického dorostu a nyní se zbavoval přestárých velitelů a štábních pracovníků od jednotek a útvarů.

Postavení a vliv bývalých nacistů v bundeswehru se tím však nesnížil. Zůstali nadále v klíčových velitelských a štábních funkcích sboru dolů až po praporey v to. Byli ponecháni na rozhodujících politických a ideologických funkcích.

Mladší generace je nahradila hlavně u výcviku a u technicky náročných zbraní.

Zub času se však nezastavuje ani před válečnými zásluhami nacistických veteránů a jejich početní podíl ve velitelském sboru bundeswehru se rok od roku snižuje. I když si zatím jakýmsi „vzájemným ručením“ udržují klíčové pozice, nemůže to přetrvávat 10–15 let. Stává se úměrně s jejich odchodem bundeswehr méně nebezpečný? Je podíl důstojnického dorostu poválečné doby menší hrozbou míru, demokracie a socialismu?

Západoněmecké a americké prameny přinášejí některé údaje, podle kterých je možné porovnat sociální a politický profil důstojnického dorostu a starších důstojníků.¹⁾

Sociální složení podle povolání otce je u důstojnického dorostu na počátku šedesátých let horší, než u starších důstojníků. Např. americký sociolog Eric Waldman uvádí na základě studia 137 důstojníků a 329 důstojnických čekatelů bundeswehru v r. 1960 tyto údaje (viz tabulku 1).

tickému a ideologickému tlaku jsou po léta vystaveny rodiny přesídlenců z východních zemí, utečenci z NDR a obyvatelé západního Berlína. Podílejí-li se přesídlenci a utečenci z NDR podle západoněmeckých statistik na celkovém počtu obyvatelstva 25 %, pak spolu se Západoberlíňany představují v důstojnickém dorostu 52 %. 31 % důstojnického dorostu tvoří mládež z rodin odsunutých z československého pohraničí, z polského Slezska, z území SSSR atd. Mezi důstojníky představuje tato složka 25 % a mezi obyvatelstvem NSR celkem — se započtením i všech dětí, narozených přesídlencům za 22 poválečných let — 18,4 %.²⁾

Doufat, že sám generační přerod bundeswehru spolu s odchodem nacistů sniží politickou reakčnost důstojnického sboru, je velmi problematické. Noví adepti jsou vybíráni ještě pečlivěji, než staří veteráni, kteří se již „osvědčili v ohni“. Navíc je dorost důkladně ideologicky zpracováván a staří předávají funkci mladším podle svých kritérií. Mládež je tedy do značné míry do velitelských pozic bundeswehru

Tabulka 1

	Důst. čekatelé	Důstojníci
samostatní podnikatelé		
svobodná akademická povolání	17 %	10 %
vedoucí zaměstnanci	27 %	20 %
úředníci	12 %	16 %
vojáci z povolání	11 %	12 %
zřizenci	8 %	9 %
řemeslníci, kvalifikovaní dělníci	16 %	23 %
dělníci zaučení a nevyučení	—	—
rolníci	7 %	7 %
ostatní	2 %	3 %

I když tato kritéria sledují profesijní dělení, ukazují ve svém celku přesvědčivě, že třídní výběr je u důstojnického dorostu bundeswehru přísnější, než byl pod tlakem války v nacistických ozbrojených silách, odkud se většina starších důstojníků rekrutuje.

V západoněmeckých podmínkách nabývá sverázný politický význam teritoriální původ obyvatel. Nejintenzivnějšímu poli-

transformována přes výběr a výchovu staré gardy.

Při veškerém významu sociologické analýzy politická úloha bundeswehru neplyne v rostoucí míře ze sociálního složení důstojnického sboru, ale spíše opačně: sociální složení a politické a ideologické zpracování důstojnického sboru je v konečné instanci určováno sociálním charakterem a politikou státu. Hlavní nebezpečí nepředstavuje tedy nacistická minulost části velitelského sboru bundeswehru, ale především politika bonnské vlády, které tento velitelský sbor slouží.

¹⁾ Eric Waldman, Soldat im Staat, Boppard am Rhein, 1963, str. 230; K. v. Beuningen, Wo steht der Offizier in der modernen Gesellschaft, Wehrkunde, 1982, čís. 9, str. 487; Reinhart Stalman, Ohne Pauken, ohne Trompeten, Stern, 1983, čís. 43, str. 68.

²⁾ E. Waldman, Soldat im Staat, str. 232.

S VYSOKÝMI PLATY POCIT NEDOCENĚNÍ

Po první světové válce byl v Německu hlad a bída. Po berlínských ulicích se ploužili nezaměstnaní. Tehdy plakáty vyzývaly: vstup do říšské obrany, vlast Tě vyzývá, vlast čeká Tvoji obět, vlast Tě potřebuje, závisí na Tobě osud Německa.

V době, kdy se staví bundeswehr, panuje v NSR ekonomická konjunktura. Je téměř plná zaměstnanost, poptávka po pracovní síle převyšuje nabídku, příjmy obyvatelstva jsou vyšší, než v minulosti. Tentokrát náborové letáky do bundeswehru neoperojí vlastní a Německem, ale nabízejí dobrou kariéru, vypočítávají platy, pense, stipendia na školách, služební byty, možnost zvýšení kvalifikace, cestování do ciziny a jiné materiální výhody. Nekalkuluje se s velikým vlastenectvím a altruismem mládeže, ale s jejím individualistickým „pragmatismem“.

Platový systém vojáků z povolání je podobný, jako ostatních státních zaměstnanců. Odpovídá starým zvyklostem wehrmachtu. Služební příjem tvoří základní služné, příplatek podle místa posádky, příplatek na děti, příplatek za zvláštní druh služby a vyrovnávací příplatky.

Rozhodující pro celkovou výši platu je hodnost, která spolu s počtem služebních let určuje základní služné. Podplukovník má téměř dvojnásobek základního služného poručíka, generál má čtyřnásobek služného podplukovníka. Protože s vyšší hodností zpravidla přibývá i služebních let, je faktická diference základního služného mezi důstojníky nižších a vyšších hodností ještě výraznější.

Hodnost ovlivňuje řadu dalších stránek materiálního postavení vojáka a dobrovolníka bundeswehru. Působí na výši příplatku podle místa posádky, na finanční náhradu při služebních cestách, na odlučné, ale diferencuje i nárok na kvalitu služebního bytu a na délku dovolené. Povýšení v hodnosti znamená v prusko-německé tradici přechod do vyšší společenské kasty. Tato tradice se částečně zachovala.

Funkční plat v bundeswehru zásadně neexistuje. Dva důstojníci stejných hodností, z nichž jeden zastává odpovědnou samostatnou funkci a druhý vykonává administrativní práci na štábu, mají v zásadě stejný příjem. Teoreticky je odměna za svěřenou funkci započítána do základního služného podle hodnosti. Na každou funkci je plánována určitá hodnost a je snaha rozestavovat kádry podle tohoto klíče. Povýšení zpravidla předpokládá přeložení na funkci s vyšší plánovanou hodností.

Existuje mnoho příplatků za zvláštní druh služby, které jsou většinou převzaty z wehrmachtu: pro výkonné letce, výsadkáře, potápěče, posádky ponorek a námořních lodí, příslušníky ministerstva. Bundeswehr zavedl i další: pro piloty nadzvukových letounů, horské průvodce, osoby se znalostí cizích jazyků atd.

Některé příplatky jsou pevné, jiné se mění ročně podle finančních možností ministerstva obrany. Tak je celý důstojnický sbor každoročně osobně zainteresován na výši částky státního rozpočtu na obranu.

Výši příjmu ovlivňují i finanční pokuty, které jsou nejběžnější formou kázeňského trestu.

Důstojníci a generálové bundeswehru mají poměrně slušné platy, které odpovídají příjmům vyšší inteligence. Za dobu trvání armády NSR došlo několikrát k platovému zvýšení. Přesto se v řadách vojáků z povolání projevuje v tomto ohledu nespokojenost. Nachází svůj výraz zejména na prostřednictvím stavovské profesionální organizace vojáků z povolání „Německého spolkového branného svazu“ a jeho měsíčníku „Die Bundeswehr“.

Důstojníci porovnávají své příjmy zejména s platy v konjunkturálních odvětvích civilního podnikání a s platy amerických vojáků, sloužících v NSR. Američtí důstojníci dostávají téměř dvojnásobné platy.

Za těchto podmínek vojenská kariéra mládež prakticky kalkuluje příliš neláká a v řadách vojáků z povolání panuje pocit nedocnění a provizoria. I mnozí z těch, které přilákaly do uniformy ryze sobecké motivy, cítí se být altruisty, kteří přinášejí obět vlastní. Mezi důstojníky panuje představa, že současný stav je jen ústupkem světové a domácí politické opozici, ale že se za čas dostane vojákům vyšší materiální ocenění a vrátí se někdejší společenský prestiž.

EVROPANSTVÍ A NACIONALISMUS

Po válečné porážce nastala v Německu krize nacionalismu. V západních okupačních zónách nastoupila ideologie „evropanství“. Národní svrchovanost, národní dějiny a tradice se prohlašovaly za přežitek, národní stát za atribut minulosti a na místo toho byl propagován „křesťanský duch Abendlandu“, atlantické společenství a evropská integrace. Jako politický program bylo vytyčeno heslo „Spojené státy evropské“.

Propaganda těchto idejí se setkala v západním Německu s příznivým ohlase. Nacionalismus se zprofanoval svým

totálním neúspěchem a válka a hitlerovský izolacionismus nahromadily touhu po světovosti. Západoevropská ekonomická integrace otevřela širší možnosti a oživila západoněmecký hospodářský život.

V bundeswehru byla od počátku pěstována idea atlantické jednoty v rámci NATO. V polooficiálním časopise „Wehrkunde“ v roce 1957 G. Schmückle, příští tiskový mluvčí ministerstva obrany, dokazuje, že vlastenectví a národní citění vojáků je přežitek, který ztratil svůj význam s ukončením druhé světové války. Vypočítává metody, jak posilovat „atlantický duch“ a těsné přátelství mezi vojáky různých národností NATO a příslušníky jejich rodin.³⁾

Znalost angličtiny je jedním ze základních kvalifikačních požadavků důstojníků bundeswehru. Organizují se vzájemné stáže mezi armádami NATO, společenské akce, mezinárodní tábory dětí vojáků z povolání atd.

Průměrný občan NSR nedomýšlí, že idea „evropské jednoty“ tak, jak ji razí bonnská vláda, neslouží přátelství a spolupráci národů, ale jejich vzájemnému podřízení a rozdělení Evropy na dva antagonistické tábory — Západ a Východ. Jen politicky nejvyspělejší chápou, že vojenská integrace Západu nepřispívá k míru, ale ohrožuje jejich vlastní zemi jadernou záhubou. Většina pohlíží na ideu evropské integrace jako na mírovou a demokratickou alternativu hitlerovského militantního nacionalismu.

S postupem let se však v NSR a s tím i v bundeswehru propagace evropanství a atlantické jednoty zmírňuje. Mnozí se kritické hlasy na neochotu Anglie a Francie angažovat se v německé otázce a hluboké zklamání způsobil zdrženlivý postoj USA v době tzv. berlínské krize 1961. Růst ekonomické a vojenské síly NSR vytváří nové podněty pro oživení nacionalismu.

Od počátku šedesátých let se začíná znovu volat po německých vojenských tradicích. Nejprve se pěstují zejména sporné prusko-německé tradice předhitlerovské doby. Později se řeší problém protikladu odbojového hnutí 20. července 1944 a vojáků „věrných až do hořkého konce“. Podle přijaté teorie se nacistický důstojnický sbor dělí na tři skupiny: úzkou vrstvu nacistických bonzů, nepočetnou skupinu všestranně informovaných lidí s širokým přehledem, kteří se odváží řešit konflikt se svým svědomím, zradit přísahu a zdvihnout ruku proti hlavě státu a konečně převážnou většinu vlasteneckých vojáků,

kteří nasazovali životy za Německo a byli tragicky zneužití hrstkou politických dobrodruhů. Podle tohoto schématu se váleční zločinci mění v podvedené hrdiny a jejich činy zaslouží místo odsouzení obdiv, úctu a sentimentální soucit. V r. 1965 byl vydán předpis o výchově v duchu tradic.⁴⁾

V poslední době se znovu zdůrazňuje význam nacionálního citění a vlastenecké výchovy vojáků. Polooficiální orgán bonnského ministerstva obrany „Wehrwissenschaftliche Rundschau“ otiskl v březnu 1967 na toto téma článek, zpracovaný ve formě proklamativních tezí.⁵⁾ Autor vyslovuje některá tvrzení, která se ještě před několika lety v neméně oficiálních materiálech popírala. Krédem článku je teze, že „voják, který nemá opravdový vztah k vlasti, v případě obrany selže“.⁶⁾

Tendence k nacionalismu se projevuje od počátku šedesátých let. Již v Haselových projevech zaznívá řada kritických výhrad k NATO a naznačuje se nutnost samostatnější vojenské politiky NSR. Po nástupu Kiesingerovy vlády tyto proudy sílí. Nový bonnský ministr obrany Schröder se zmiňuje o možnosti vytvoření samostatného západoněmeckého generálního štábu a podporuje realizaci plánu na zřízení vlastní vysoké válečné školy. Tím by se vytvořily další podmínky pro relativní vyvážení části bundeswehru z přímého začlenění do integrovaných sil NATO a pro samostatnější manipulaci ozbrojenými silami při eventuálním „lokálním konfliktu“.

Kalkulace na případnou možnost řešení nejbližších mocenských ambicí NSR lokální válkou s jedním nebo jen několika východními státy bez totální účasti Varšavské smlouvy a hlavně ozbrojených sil SSSR zaměstnává bonnské strategické řadu let. Jejich úvahám, které se jevíly z počátku dětinské, dodává zdánlivě vážnosti americká koncepce vojenské eskalace, analogie vyvozené z vietnamské a izraelsko-arabské války a spekulace s oslabováním jednoty socialistických států.

I když západoněmecké vojenskopolitické úvahy tohoto druhu jsou motivovány více zbožným přáním, než reálným oceněním sil a možností, nelze je obdýt mávnutím ruky. Všechny jejich možné důsledky pro vývoj vojenskopolitické situace v Evropě a konkrétně pro bezpečnost

3) G. Schmückle: Brauchen die Militärs Europa? Wehrkunde, 1/1957, str. 13–17.

4) Bundeswehr a tradice. Výnos Spolkového ministra obrany NSR z 1. 7. 1965, Wehrkunde, 10/1965.

5) B. Schirmer, Der Soldat und das Vaterland. Wehrwissenschaftliche Rundschau, 3/1967, str. 132–149.

6) tamtéž, str. 148.

	CDU/CSU	SPD	FDP	jiné	bez údajů
důstojníci čekatelé	73,5 %	7,3 %	11,4 %	2,7 %	4,7 %
nižší důstojníci	74,6 %	4,8 %	11,5 %	3,9 %	4,8 %

ČSSR je třeba brát v úvahu a počítat s různými alternativami protipatření. Jeden univerzální lék na všechny druhy a stupně onemocnění je absurdní anekdotou v medicíně. Tím méně jej lze aplikovat v plánech a přípravách obrany státu.

Růst nacionalismu v NSR a v bundeswehru časově i logicky souvisí s tendencemi k vehementnějšímu a samostatnějšímu prosazování západoněmeckých zahraničně politických požadavků. Nelze předpokládat, že by NSR v budoucnu dospěla až k izolacionistické „nacionální“ vojenské politice. Poměr sil ve světě se v porovnání s třicátými lety příliš změnil. Ale signalizuje se tu rostoucí nebezpečí v dvoj-
jediném smyslu:

— možný růst „pružných“ západoněmeckých vojenskopolitických provokací a nátlaku vůči jednotlivým sousedním státům a tím

— možné postupné zatažení širších vojenských uskupení do válečného konfliktu.

POLITIČNOST DŮSTOJNICKÉHO SBORU

V r. 1960 položil americký sociolog E. Waldman 108 nižším důstojníkům bundeswehru a 612 důstojnickým čekatelům otázku: „Který program některé z politických stran NSR je vám nejbližší? Dostal tyto odpovědi“ (viz tabulku 2):

Vycházíme-li z předpokladu, že CDU/CSU představuje politicky reakčnější sílu, než v tehdejší době opoziční sociální demokracie (SPD), jeví se důstojnický sbor jako výrazně pravicově orientovaná spole-

čenská složka, která tvoří spolehlivou mocenskou oporu vnitřní reakce v zemi.

Tuto hypotézu potvrdily od loňského roku i zprávy o popularitě radikální nacionalistické „Národně demokratické strany“ (NPD) v řadách bundeswehru.

Důstojnický sbor je podroben systematickému opor vnitřní reakce v zemi. Tuto hypotézu potvrdily od loňského roku i zprávy o popularitě radikální nacionalistické „Národně demokratické strany“ (NPD) v řadách bundeswehru. Důstojnický sbor je podroben systematickému opor vnitřní reakce v zemi. Tuto hypotézu potvrdily od loňského roku i zprávy o popularitě radikální nacionalistické „Národně demokratické strany“ (NPD) v řadách bundeswehru.

Velitelé jednotek a útvarů mají rozsáhlé povinnosti v politickém školení vojáků a v politické činnosti mezi obyvatelstvem. Jen pravidelné školení u jednotek je v rozsahu 3 až 5 hodin týdně. Pokud se neprobírají speciální témata, na něž přicházejí vyšší funkcionáři nebo externisté, je školení běžnou povinností velitele jednotky. Schopnost ideově vést podřízené je jedním z hlavních kritérií, podle nichž jsou důstojníci bundeswehru pravidelně každé dva roky písemně hodnoceni.

Rozhodující náplní ideové výchovy v bundeswehru a hlavním měřítkem politických kvalit důstojníků je antikomunismus. Nepřátelství vůči socialistickým zemím je cílem veškerých výchovných snah. Nejspolehlivější politickou oporou jsou lidé, kteří se svým životem dostali do osobního konfliktu s komunismem: vojáci a někteří váleční zajatci z východní fronty, přesídlení z východních zemí, utečenci z NDR a dobrovolníci z „frontového města“ — západního Berlína. Tyto kádry zastávají klíčové politické pozice v bundeswehru.

7) E. Waldman, Soldat im Staat, str. 236.

Důstojnický sbor bundeswehru představuje politicky a ideologicky mimořádně homogenní a pevnou instituci.

Naděje že nebezpečí ze strany důstojnického sboru západoněmecké armády se vyřeší automaticky jako generační problém odchodem starých nacistických kádřů, jsou neoprávněné. Důstojnický sbor představuje neméně spolehlivý nástroj bonnské antikomunistické a revanšistické politiky.

Další vývoj sociálního politického a ideového profilu důstojnického sboru závisí především na postupu a řešení vleklé krize bonnské vojenské politiky. Její podstatou je rozpor mezi expanzivními ambicemi a omezenými vojenskými možnostmi NSR.